

x

Književna poročila.

x

trditev, da se mi javi v mojem delovanju moje bitje, dvoumna; pravilno bi se moralo reči, da se mi javi moje zavestno bitje. Kaj tiči namreč «za» mojo zavestjo, mi je vkljub vsej samozavesti absolutno neznan.

2. V mišljenju — tako razvija Ušeničnik svoje misli dalje — se subjekt sebe zaveda kot subjekt, spoznava se pa tudi kot objekt. To se pravi: ko mislim, vem vnaprej, da mislim, ne da bi bil misleči subjekt v pravem pomenu objekt. Česar se pa subjekt neposredno zaveda, na to se potem lahko povrača s pravim spoznavnim dejem in se tako motri kot objekt. Zaveda se, da je sam, subjekt, tisti, ki se motri kot objekt. Tu se mu pa odkrije velika skrivnost spoznanja: zave se, da je umu dano dojemati objekte, tudi realne objekte. Kako se to zgodi, tega zavest natančno ne podaja. To je prav ista svojstvenost spoznanja, ki jo imenujemo z metaforo «intencionalnost». Jaz kot spoznava sem le miselno vsebina sklada z realnostjo subjekta. Um je torej zmožen, da v sebi miselno izrazi in spozna tudi objekte, ki niso njegova tvorba, ampak mu stojijo nasproti prav kot objekti.

K temu pripominjam sledeče:

Moje samoopazovanje mi pravi, da se zavedam samega sebe in da se v refleksiji samega sebe motrim. Šele ko se samega sebe motrim, si ustvarim istočasno pojem subjekta in objekta. Ne zavedam se torej neposredno samega sebe kot subjekt. Samo na podlagi notranjega izkustva bi nikdar ne prišel do pojma objekta, ki bi ne bil istočasno subjekt, in obratno do pojma subjekta, ki ne bi bil istočasno objekt. Pa tudi v momentu, ko se motrim, se doživljam in se motrim le v toliko, v kolikor se doživljam. Um je torej kvečjemu zmožen, da v sebi miselno izrazi in spozna tudi objekte, v kolikor so ti objekti doživljaji.

3. Po refleksiji ob prvi spoznavi: cogito, ergo sum, snuje um prve pojme: «nekaj», «bitje», «misleče bitje» itd., in tvori prve splošne sodbe. Prvo spoznanje ob misli cogito, ergo sum, pa rodi še druge spoznave. Duh se zave, da se spoznanje mora ravnati po dejanstvu, ne pa dejanstvo po spoznanju. Že v prvem spoznanju se torej duh zave, da je resnično spoznanje bistveno objektivno. Prva načela torej niso zakoni mišljenja, temveč zakoni bitja. Ne zato, ker se meni tako zdi, je, kar je, ampak ker je, še mi tako vidi.

Razlog in vzrok, da duh ob misli: cogito, ergo sum, ne dvomi o svojem bivanju, da tako trdno pritegne spoznavi, je razvidnost dejanstva. Dejanstvo se mu tako razvidno javi, da noben dvom ni mogoč. Prav ta razvidnost je pa duhu tudi sodilo in pravec resnice. Ni pravec resnice sama subjektivna jasnost spoznanja, marveč iz dejanstva, iz objekta izvirajoča, objektivna razvidnost.

Tako Ušeničnik. (Konec prih.)

Slovenska stenografija. Priredil Fran Novak. I. del. Korespondenčno pismo. V Ljubljani 1921. Cena 13 Din.

Nujna potreba je rodila v razdobju dobrih dveh desetletij že 4. izdajo poslovnega pisma Novakove slovenske stenografije, katero je založila Jugoslovanska knjigarna in natisnila tiskarna Blasnikovih naslednikov. V naši še skromni stenografski literaturi svedoči ta izreden pojav, da je učenje slovenske stenografije iz tesnega šolskega objema proniklo že v širšo javnost. Vsem slovenskim stenografom je v veliko zadoščenje, da je ta važna in velekoristna panoga grafične umetnosti prebolela mučno dobo 40letnega pastrkovanja pod bivšim neprijaznim tujim režimom ter stoprav v lastni narodni državi našla vse pogoje za nadaljnji uspešni razvoj. Toda kljub temu, da se je morala slovenska stenografija od leta 1863. počnši nekaj desetletij v najneugodnejših okolnostih boriti za svoj skromni obstoj, je vladalo vendar v naših stenograf-

x

Književna poročila.

x

skih krogih skoro neopaženo intenzivno snovanje, prenavljanje in izpopolnjevanje. Preporod se je pa izvršil, ko je slovenskemu stenografskemu prevodu leta 1900. sedanji gimnazijski ravnatelj Novak stalno začrtal smernice, ga v vseh podrobnostih izpopolnil ter končno zasidral v varnem pristanu kot njegov dovršitelj. Novak je svojemu srčnemu detetu vrsto let posvetil najskrbnejšo pažnjo in negovanje, ker si je nadel za svojo življensko nalogo ustvariti svojim rojakom duhu slovenskega jezika povsem odgovarjajoči stenografski prevod Gabelsbergerjevega sestava. Novakov dolgoletni trud je bil venčan s sijajnim uspehom. Oskrbel je Slovence strogo znanstven in grafično docela dovršen prevod slovenske stenografije, ki so ga ne le slovanski, ampak tudi tujerodni stenografski strokovnjaki najlaskavejše ocenili. Ker se je Novakova stenografija uveljavila v šoli in v javni praksi z najlepšimi uspehi, se Slovenci po njegovi zaslugi lahko ponašamo z najtemeljitejšim in najpraktičnejšim prenosom Gabelsbergerjevega sestava v slovanske jezike. Pri tem pa nikakor ne smemo utajiti dejstva, da so nam bili Čehi tudi in rebus stenographicis vzorni učitelji in prijateljski svetovalci.

Četrta izdaja Novakovega poslovnega pisma je v bistvu neizpremenjeni ponatis tretje izdaje iz leta 1916. Razlikuje se vsebinski le toliko od prejšnje izdaje, da je avtor poedine stavke v izberi primerov prikrojil sedanjim razmeram, manj prikladne izpustil, odnosno nadomestil z novimi, ponajveč povzetimi iz jugoslovanske povestnice. Med samoznake je na novo sprejel činjenico Srb kot končno okrajšavo ter njene izpeljanke. Jako prikladen pripomoček k poglobitvi in popolnitvi učne snovi tvorijo v novi izdaji k prvim 19. paragrafom učnega gradiva pregledno sestavljene naloge, ki bodo učencu kot učitelju pri pouku dobro služile. Škoda, ker pogrešamo primere še k paragrafoma 20. in 21., v kojih se obravnava najtežja stenografska tvarina. Metodična razvrstitev učne snovi povsem ustreza praktični šolski knjigi, ki bodi vedno enostavna, jedrnata, lahko umljiva in temeljita. Kakovost papirja pa bodisi v tiskanem delu toliko manj še v stenogramu nove izdaje nikakor ne zadovoljava, ako vpoštevamo dejstvo, da so slične učne knjige vse šolsko leto mnogo v rabi. Žal, da v tem oziru oprema IV. izdaje daleko zaostaja za prejšnjo. Glede stenografskih vaj velja vobče načelo, da je stenogram le tedaj razločen in brezhiben, ako je papir trpežnejši, močnejši, a nikdar prosojen. In temu nedostatku bi se založnica pri količkaj dobri volji lahko izognila, da ni bila v izberi kakovosti papirja neodpustljivo skeptična. Iz navedenega razloga je umljivo, da tudi sicer lični avtogram profesorja Osane mestoma ne pride do one točne izrazitosti in veljave, ki sta glavni pogoj jasnega in lahko čitljivega stenograma. Pretenek in prosojen papir povzroča presenčnato lineaturo na prvih straneh stenograma, vsled česar se določne konture poedinih zaokroženih znakov pogosto zlivajo ali docela poizgube v lineaturi, kar je nesporno v kvar avtogramu, ki zlasti stenografa početnika zavaja v opravičene dvome. Stenogram je v splošnem pravilen, netočno pa so pisane besede: mnog (2. stran, 21. vrsta), biva (9., 7.), drsk (12., 4.), breg (12., 7.), jelene (15., 21.), šiva (17., 20.), drahma (18., 1.), v besedi «gizdalin» (20., 2.) naj se «i» simbolično označuje v prvem zlogu, težen (21., 13.), ilovo (25., 4.), prošnjje (28., 17.), skrhan (28., 20.), Savica (29., 15.), vojaški (33., 2.) je (34., 8.), izvir (34., 11.), prehiter (34., 17.), izvzet (35., 13.), osramotil (37., 9.), monarhiji (39., 9.) bi se pač moralo nadomestiti z «državi», brutalnost (41., 19.), izboren (42., 6.), ni treba (50., 3.), ravnopravnost (50., 17.), prislužijo (50., 20.), je treba (51., 1.), šole (51., 4.), za nas (53., 6.), predsnočnjim (63., 18.), ravnotam (64., 5.).

* Jugoslovanske tiskarne po arhivu = zbirnik 1922

✕

✕

Seveda gredô navedene pomanjkljivosti v stenogramu v pretežni meri na rovaš domačega litografskega zavoda, ki se še ne more vzporejati z onim Farskega v Pragi, kateri je po avtografiji profesorja K. Bláhe skoro brezhibno izvršil litografski del III. izdaje Novakovega Korespondenčnega pisma. Priporočljiv se mi zdi v vseh naših stenografskih proizvodih manjši stenogram, ki napravlja na oko prikupljivejši vtis nego velike oblike stenografskih znakov. S tem se tudi obseg knjige precej skrči, kar nedvomno vpliva tudi na prodajno ceno knjige, ki je v prvi vrsti namenjena naši učeči se mladini. Na členke, na katerih je slovenščina osobito bogata, je Novak polagal veliko važnost ter tvarino izčrpno obdelal. Svetujem pa, da se v prihodnji izdaji dá prednost vertikalni dve- ali trislojni alfabetični razporeditvi členkov po vzorcu Magdičeve hrvatske stenografije v prireditvi profesorja Jamnickega iz leta 1917. Iz lastne izkušnje vem, da je učencu obvladanje številnih členkov v predlagani razporeditvi dokaj olajšano, ker je preglednejše prikrojena za redno ponavljanje obširne tvarine. Ker se slovenska stenografija kot obvezen predmet predava le na naših trgovskih šolah in nekaterih zasebnih zavodih, bi bilo umestno, da se prihodnja izdaja tudi gledé primerov iz trgovinstva in trgovskega izrazoslovja izpopolni in razširi, da bo tudi v tem oziru ustrezala svojemu namenu. Sicer sem pa uverjen, da bo višja šolska oblast, vpoštevajoč neprecenljivo korist stenografije v javnem življenju, končno vendarle morala priti do zaključka, da uvede stenografijo kot obligaten predmet v vseh višjih razredih naših srednjih šol, ker le na ta način si vzgojimo izvežban in zadosten stenografski naraščaj.

Rudolf Binter.

Nikolaj Velimirović: Nove besede pod gorom. Beograd, 1922. IV + 101 str. Cena 10 Din.

Tercijalstvo! Tako skoroda porečeš, prebravši prvi dve strani te knjige, na katerih je, kot podlaga vsemu delu, odtisnjeno 1. poglavje Janezovega evangelija, verzi 1—18. Na koncu pa se najbrž ogrneš v haljo pravične jeze, češ, srbski klerikalizem prav za prav ni za las boljši od našega. Tako bi utegnilo biti temu, ako ne spadaš med — «duhovne» ljudi, kajti «težko, da bi razumeli to ne-duhovni ljudje, kateri človekovo dušo istovetijo s telesom» (76).

Ako bi hoteli kar hitro vedeti, kaj da je vsebina pričujoče knjige, vzemite in prečitajte njeno 3. poglavje (str. 24.) z napisom «Život i svetlost». Tukaj opozarja pisatelj na tole svojevrstno nasprotje: Dočim evangelisti o Kristusovih zapovedih, ki se tičejo našega življenja pa dejanja in nehanja na zemlji «tako izčrpno in podrobno govore, da ne puščajo nikakega dvoma, kaj nam treba storiti, ako se hočemo spasiti», se evangelist Janez najglobljih misterijev, kakor so — bitje božje, početek sveta, stvarjenje sveta, mešanje svetlobe in teme samo z desetimi stavki dotakne, počenši z besedami «V početku je bila beseda in beseda je bila pri Bogu in Bog je bil beseda...»

«Samo deseterica stavkov je najljubšemu učencu Kristusovemu premišljeno zdrknila z jezika. Toda sleherni izmed teh monumentalnih stavkov se pred očmi duhovnega človeka dviga kakor planina, do vrha polna zlata in srebra. To, o čemer so svetovni modrijani napisali debele knjige, je svetnik božji izrekel v nekoliko stavkih. V par stavkih je ta svetnik božji izrekel tajno notranjega bitja božjega, tajno početka, tajno stvarjenja, tajno zla na svetu, tajno našega odrešenja. Čitajte, bratje, prvih 18 stihov v Janezovem evangeliju, razmišljajte o njih 18 let, Janez je o njih razmišljal 80 let, in jasno se vam bo razodelo petero naštetih največjih tajen» (24).